

ШОВКОПЛЯС Іван Гаврилович (08. 04. 1921, с. Лазірки, нині Лубенського р-ну Полтавської обл. — 13. 06. 1997, Київ) — археолог, історик, бібліограф, музеєзнавець. Чоловік [Г. Шовкопляс](#). Доктор історичних наук (1965), професор (1971). Заслужений діяч науки і техніки України (1995). Закінчив історичні факультети Дагестанського педагогічного інституту (м. Махачкала, РФ, 1942) і Київського університету імені Т. Шевченка (1945). Від 1942 учителював у Кемеровській обл. РФ; від 1944 — завідувач відділу докласового суспільства Державного історичного музею УРСР; від 1949 — вчений секретар, від 1950 — заступник директора з наукової роботи, від 1960 — старший науковий співробітник, від 1967 — засновник і завідувач відділу «Археологічний музей» Інституту археології АН УРСР (обидва — Київ); водночас 1954—56 викладав курс археології у Київському педагогічному інституті; 1971—74 — професор кафедри археології та музеєзнавства Київського університету імені Т. Шевченка. Дослідив Добраничівську (на місці розкопок організував археологічний музей «Добраничівська палеолітична стоянка»), Мізинську, Радомишльську пізньопалеолітичні стоянки, що є опорними пам'ятками у вивченні розвитку найдавнішого населення України: соціального устрою, житлобудування, зокрема структури поселень, господарської діяльності палеолітичного суспільства. Під час вивчення Мізинської стоянки створив і відпрацював методику розкопок подібних стоянок, визначив критерії для характеристики кістково-земляних жител та вперше відтворив реконструкцію палеолітичного житла. Запропонована Ш. хронологія пізнього палеоліту

Середнього Подніпров'я актуальна донині. Автор першого україномовного навчального посібника «Основи археології» (К., 1964; 1972). У бібліографічному покажчику «Розвиток радянської археології на Україні (1917—1966)» (К., 1969) подав праці В. Антоновича, Ф. Вовка, М. Грушевського, за що проти нього висунуто ідеологічні звинувачення, а покажчик вилучено з бібліотек. 1973 Ш. звільнено з роботи в Інституті археології АН УРСР, відтоді він працював у Центральній науковій бібліотеці АН УРСР (нині НБУВ, Київ): старший науковий співробітник, 1985—88 — виконувач обов'язків завідувача науково-бібліографічного відділу, 1988—96 — головний науковий співробітник. Автор і співавтор бібліографічних покажчиків з археології, а також про життя та діяльність гетьманів України І. Мазепи (1995) та П. Скоропадського (1996). У м. Радомишль Житомирської обл. його іменем названо вулицю, у Києві — на честь Сім'ї Шовкоплясів.

Основні праці

Стародавній кам'яний вік на Україні. К., 1955; Археологічні дослідження на Україні (1917—1957). К., 1957; До питання про характер жител пізнього палеоліту // Вісн. АН УРСР. 1958. № 2; Кам'яний вік на території Української РСР. К., 1962; Палеолітична стоянка Радомишль // Археологія. 1964. Т. 16; Мезинская стоянка: к истории Среднеднепровского бассейна в позднелолитическую эпоху. К., 1965; Про характер зв'язків населення в епоху пізнього палеоліту // Український історичний журнал. 1965. № 10; Про локальні відмінності в культурі пізнього палеоліту на території Української РСР // Там само. 1966. № 3; Мандрівка в глибину віків. К., 1968 (співавт.); Господарсько-побутові комплекси пізнього палеоліту // Археологія. 1971. Вип. 3; Добраничевская стоянка на Киевщине // Палеолит и неолит СССР. Т. 7. Ленинград, 1972; Методические рекомендации по библиографическому обеспечению «Свода памятников истории и культуры народов СССР» по Украинской ССР. К., 1984; Древний Киев: Краткий исторический очерк. К., 1984; Естественные науки и библиография по археологии // Информ.-библиот. обслуживание ученых. Москва, 1988; Археология Украинской ССР: Библиогр. указ. 1918—1980. К., 1989; За покликом серця: Пам'ятки історії та культури в житті і творчості Т. Шевченка. К., 1990 (співавт.); Фонди Центральної наукової бібліотеки імені В. І. Вернадського АН України. К., 1993 (співавт.); Археологія України: Бібліогр. покажч. 1981—1990. К., 1999.

Рекомендована література

1. Орач Н. Головний науковий співробітник // Бібліотечний вісник. 1994. № 2; 1998. № 3;
2. Іван Шовкопляс: Біобібліогр. покажч. К., 1996;
3. Пам'яті Івана Гавриловича Шовкопляса // Археологія. *М. А. Воробей*
4. Кулаковська Л. В. Бібліографічна довідка: І. Г. Шовкопляс // Там само. 2002. № 1.

Бібліографічний опис:

Шовкопляс Іван Гаврилович / М. А. Воробей // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2024. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-886181>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).